

Област Смолян

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

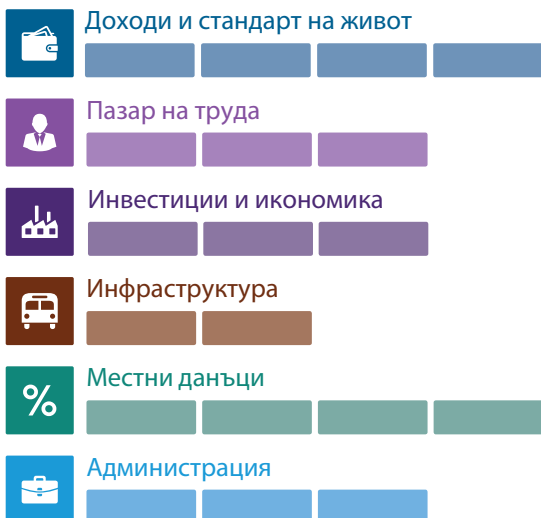
99 318
3193
240
56,9

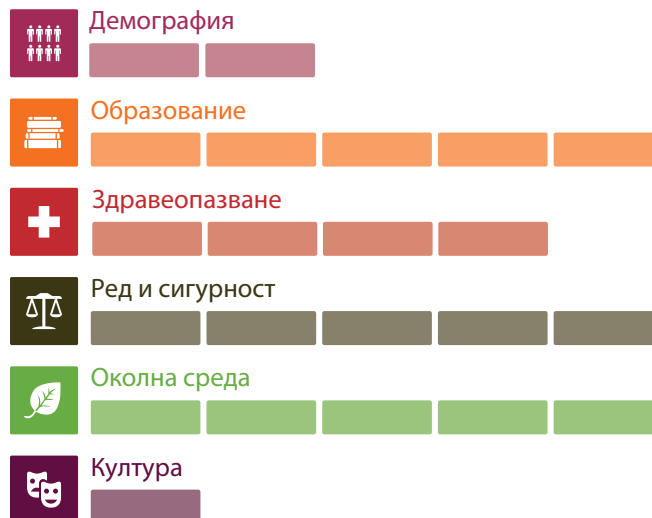
Брутният вътрешен продукт, заплатите и доходите в област Смолян продължават да се повишават. Нивото на бедност е около средното. Заетостта и безработицата намаляват, като и двата показателя остават сравнително неблагоприятни. Броят на предприятията, обемът на произведената продукция и вътрешните и външните инвестиции се свиват. В областта липсват железопътни линии, автомагистрали и първокласни пътища. Смолян е сред областите със сравнително ниски местни данъци. Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление намалява и остава под средната.

Населението на областта е сред най-застаряващите в страната. Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни резултати. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование са най-ниските в страната. Делът на здравноосигурените е висок. Смолян е областта с най-ниска натовареност на правораздавателната система и с най-малко регистрирани престъпления. Областта е на първо място и по най-висок дял на горската територия и най-нисък на нарушената територия. Интензитетът на културния живот постепенно се засилва, но все още остава слаб.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да се повишава и през 2020 г. достига 12,0 хил. лв. (при 17,3 хил. лв. в страната). Заплатите и доходите също нарастват. През 2020 г. средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 12,0 хил. лв. (при 16,7 хил. лв. в страната). Доходите на домакинствата остават по-високи от средните за страната и през 2021 година.

Нивото на бедност в областта е близко до средното в страната. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 18,5% (при 19,4% в страната), а този на населението, живеещо под националната линия на бедност – 23,0% (при 22,1% в страната).

Пазар на труда ■■■■

През 2021 г. икономическата активност в област Смолян се свива до 70,8% и коефициентът ѝ вече е по-нисък от средния за страната (72,0%). Това намаление е съпроводено едновременно от спад и в заетостта, и в безработицата, като и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост достига 64,6% (при 68,1% в страната), а този на безработицата – 8,8% (при 5,3% в страната).

Образователният статус на работната сила в областта отчита леко подобрение и отново е сравнително висок. През 2021 г. делът на населението между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование намалява до 12,9% (при 16,6% в страната), а хората с висше образование се повишават до 24,3% (при 29,6% в страната).

Огромното предизвикателство за перспективите на местния пазар на труда остава застаряването на населението. Смолян е областта с най-нисък коефициент на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години, който през 2021 г. е 42,3% (при 69,4% за страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 42 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и икономика ■■■■

През 2020 г. се наблюдава влошаване на бизнес и инвестиционната активност в област Смолян, след като броят на предприятията, обемът на произведената продукция и вътрешните и външните инвестиции се свиват. Броят на нефинансовите предприятия в областта достига 51 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението намаляват с 15% – до 2,2 хил. лв. (при 3,3 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – с 36% – до 565 евро на човек (при 3,9 хил. евро на човек в страната). Произведената продук-

ция се свива до 15,6 хил. лв., но спадът не е толкова голям (1,4%).

Усвояването на европейски средства в област Смолян е сравнително добро. Към 30 юни 2022 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 2,8 хил. лв. на човек от населението. Най-много средства усвояват общините Неделино и Смолян.

Инфраструктура ■■■

Географското местоположение на област Смолян като гранична област и планинският характер на територията обуславят и сравнително слабо развитие на инфраструктурата. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Гъстотата на пътната мрежа остава под средната. Качеството на пътната настилка е сравнително високо и през 2021 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 50% (при 42% за страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава, но остава по-нисък от средния за страната и през 2021 г., достигайки 76,3% (при 83,5% в страната). Делът на газифицираните домакинства в областта е нулев (при 5,3% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности достигат 2,8 kW на човек от населението (при 0,6 kW на човек в страната).

Местни данъци ■■■■

Смолян е сред областите със сравнително ниски местни данъци и през 2022 година. Най-големи разлики спрямо средните за страната нива се наблюдават при търговията на дребно и при превозните средства. През 2022 г. усредненото ниво на данъка за търговия на дребно в общините в област Смолян е 7,73 лв. на кв. м (при 12,99 лв. на кв. м в страната). Размерът на ставката върху превозните средства и леките автомобили е 1,37 лв. на kW (при 1,54 лв. на kW в страната). От разглежданите данъци по-високи са ставките в областта при облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Смолян, Неделино и Борино, а най-високи – в община Доспат.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ намаляват през 2022 г. и са под средните за страната. Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление също намалява и остава под средната – 66,9% в областта при 70,2% в страната.

Покритието на кадастралната карта се повишава стабилно и през 2021 г. обхваща почти цялата територия на областта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■

Населението в Смолян е сред най-застаряващите в страната. През 2021 г. областта отбелязва един от най-ниските спадове на естествения прираст, но и едно от най-големите намаления на механичния прираст, като и двете величини остават отрицателни. Коефициентът на естествен прираст е $-16,8\%$ (при $-13,2\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст се срива от $-1,6\%$ до $-8,9\%$.

Коефициентите на възрастова зависимост се влошават бързо и са значително по-неблагоприятни от средните за страната. През 2021 г. съотношението на населението над 65 години към това между 0 и 14 години достига 229,6% (при 149,3% в страната), а към това във възрастовата група 15–64 години – 41,6% (при 34,0% в страната).

Делът на градското население в областта е сравнително нисък (56,9% при 73,1% за страната), но гъстотата на населението остава относително висока (1717 души на кв. км при 1489 на кв. км).

Образование ■■■■■■

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели (веднага след столицата). Нетният коефициент на записване на учениците в V–VII клас е един от най-високите в страната – 91,8% при средно 85,9% на национално ниво. Съотношението между броя на преподавателите и учениците в основното и средното образование е най-високото в страната – 130 преподаватели на хиляда ученици (при 97 на хиляда ученици в страната) през 2021 година. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование са най-ниските в страната.

Представянето на учениците от областта също е много по-добро от средното в страната и през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е 39,4 т. (при 35,3 т. в страната) и е третият най-висок (след столицата и област Варна). Оценка на матурата по български език и литература за областта е „Добър“ 4,12 (при „Добър“ 3,97 в страната), а делът на слабите оценки е 9,6% (при 17,0% в страната), което нарежда областта веднага след столицата.

Здравеопазване ■■■■■■

Област Смолян се представя добре в сферата на здравеопазването. Делът на здравоосигурените е сред най-високият в страната – 97,5% (при 88,7% в страната) през 2021 г., което може да се обясни и с високото ниво на застаряване на населението и големия дял пенсионери. Достъпът до общопрактикуващи лекари е сравнително висок, но все още броят на специалистите е значително по-нисък от средния за страната.

Легловата база в многопрофилните болници е близка до средната – 5,60 легла на хиляда души в областта при 5,62 на

хиляда души в страната. Броят на преминалите за лечение болни е 179,1 на хиляда души (при 222,6 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■■■

Смолян е най-добре представящата се област в сферата на реда и сигурността и през 2021 година. Натовареността на местните наказателни съдии е най-ниската в България, като един съдия в областта разглежда средно по 3,3 дела месечно (при 9,0 дела на съдия средно за страната). Това се отразява и на бързината на правораздаване. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е сред най-високите в страната – 95% (при 89% в страната).

Смолян е и областта с най-нисък брой на престъпленията. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 4,5 на хиляда души (при 9,8 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е изключително висока – 69,7% (при 51,7% в страната).

Околна среда ■■■■■■

Смолян е сред областите с много добро представяне по индикаторите, измерващи околната среда. Именно тя е и областта с най-висок дял на горската територия (69,5% при 33,1% в страната) и с най-малко нарушена територия (0,08% при 0,42% в страната) през 2021 година.

През 2020 г. в област Смолян 73,4% от населението живее в селища с обществена канализация (при 76,3% в страната), което е сравнително висока стойност при ниската степен на урбанизация на областта. Свързването на канализационните мрежи с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава – покритието е едва 42,7% от населението в областта (при 66,7% за страната).

Образуваните битови отпадъци в областта са сравнително малко – 333 кг на човек годишно (при 409 кг на човек за страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци също е нисък – 48,0% (при 69,3% в страната).

Култура ■■■■

След резкия спад през 2020 г. интензитетът на културния живот в областта се засилва през 2021 г., въпреки че стойността на нито един от разглежданите индикатори не може да достигне нивото си отпреди пандемията, а цялостното представяне на област Смолян в тази категория остава слабо. Посещенията в кината са 95 на хиляда души (при 351 на хиляда души в страната). Посещенията на местните театри и музеи са съответно 42 на хиляда души (при 129 на хиляда души в страната) и 176 на хиляда души (при 426 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 152 на хиляда души (при 449 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 742	12 028	n.a.	17 299
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 106	12 037	n.a.	16 687
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,2	24,4	23,0	22,1
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	73,0	74,0	70,8	72,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,5	65,2	64,6	68,1
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече (%)	8,8	11,9	8,8	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	14,3	14,0	12,9	16,6
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,5	23,5	24,3	29,6
Произведена продукция (лв./човек)	15 866	15 649	n.a.	27 213
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2591	2197	n.a.	3348
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	889	565	n.a.	3877
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	82,4	73,6	76,3	83,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	53,8	55,1	50,1	42,0
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	16,9	16,9	16,9	18,0
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	67,5	72,2	66,9	70,2

Индикатори на социалното развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-9,7	-14,4	-16,8	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-8,4	-1,6	-8,9	1,9
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,53	4,44	4,12	3,97
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	38,1	42,6	39,4	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	90,9	90,8	91,8	85,9
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	125	130	130	97
Дял на здравноосигурените лица (%)	97,0	95,6	97,5	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар	1569	1605	1552	1734
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	6,0	5,2	4,5	9,8
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	5,2	3,6	3,3	9,0
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	73,1	73,4	n.a.	76,3
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	333	333	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	48,0	48,0	n.a.	69,3
Посещения в кината на 1000 души от населението	149	38	95	351
Посещения в музеите на 1000 души от населението	154	96	176	426

* Данните за 2021 г. са включени в изследването от 2022 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2021/22 година, а матурите са проведени през 2022 година. Същото важи и за предходните години.